

Nr 175

Av herrar **Werner** och **Pettersson** i Ersbacken, *angående revision av bestämmelserna i 6 kap. strafflagen om skadestånd m. m.*

De lagregler, som för närvarande gälla vid domstols prövning av framställda skadeståndsanspråk av s. k. utomobligatorisk art, regleras huvudsakligen i 6 kap. strafflagen. Det torde dock kunna göras gällande att lagstiftningen på skadeståndsrättens område icke följt utvecklingen och de nya förhållanden, som uppstått, särskilt med hänsyn till den växande skadefrekvensen i anledning av motortrafiken och den industriella utvecklingen.

I vissa viktiga avseenden äro lagstadgandena ålderdomliga, knapphändiga och ofullständiga, varigenom skadeståndsrätten framstår såsom oklar och enligt nutida begrepp otillfredsställande. På grund härav har rättstillämpningen måst utformas i en genom en mångfald prejudicerande domstolsutslag utvecklade rättspraxis, vilken dock icke präglats av den enhetlighet och klarhet som måste anses önskvärd. Det visar sig ofta i rättstillämpningen att osäkerhet och oklarhet råder vem som är pliktig att ansvara för en genom brott, vållande eller på annat sätt uppkommen utomobligatorisk skada. Samma oklarhet råder ofta om vem som lagligen är att anse som rätt målsägande och sålunda berättigad till ersättning för liden skada.

En annan bristfällighet hos gällande lagstiftning har framträtt under beredskapstiden, då i beredskapstjänst skadade icke med stöd av lag kunnat tillerkännas ersättning för ofta svårartad invaliditet. Det är uppenbarligen icke förenligt med en sund rättsuppfattning att dessa människor skola utlämnas till hjälplöshet eller ställas i beroende av en eventuell allmän hjälpverksamhet.

Särskilt otillfredsställande och efter nutida åskådning otillräcklig synes den rätt till skadestånd vara, som regleras i 6 kap. 4 § strafflagen. I detta lagrum behandlas förutsättningarna för skadestånd åt personer, vilka enligt stadgande i lag äga rätt till underhåll av någon, som blivit dödad genom annans vållande, exempelvis vårdslös bilkörning. Tillämpningen av detta lagrum synes ofta leda till att även mycket starkt grundade ersättningsyrkanden av domstolarna lämnas utan bifall. Med hänsyn härtill torde en lagändring, varigenom förutsättningarna för utbekommande av skadestånd i hithörande fall närmare klarläggas, vara i hög grad påkallad.

Hur bristfällig nu gällande skadeståndsrätt i sistnämnda avseende kan visa sig vara, torde framgå av följande rättsfall:

Den 28 mars 1944 påkördes och skadades en 49-årig lantbrukarhustru av en lastbil. Kvinnan färdades vid tillfället med sparkstötting å allmänna landsvägen i bilens färdriktning på vägens vänstra sida. Av polisundersökningen i målet framgår, att bilen fördes av ägaren, som var innehavare av kör- och trafikrättigheter för yrkesmässig godstrafik, att vid tidpunkten rådde snöyra, att vägbanan under snön var belagd med is, att lastbilen framfördes utan snökedjor med för hög hastighet i stark medlut mot en kurva, att bilen var lastad med 5 900 kg malm eller 1 280 kg mer än medgiven maximilast, att påkörningen skett efter möte med bil i kurvan och att lastbilen efter mötet icke kunnat bringas in i körbanan utan sladdat mot vägräcket och slutligen ut i diket.

Vid påkörningen pressades kvinnan in under vägräcket och tillfogades så svåra skador att hon till följd därav avled.

I målet inträdde såsom mellankommande part det ansvariga försäkringsbolaget och såsom målsägande för dödsboet den avlidnes man med yrkande om skadestånd med 15 000 kr. för den förlust han och barnen, alltså hemmet, lidit genom svarandens vållande till hustruns död. Begravningskostnaderna hade reglerats genom frivillig överenskommelse emellan försäkringsbolaget och dödsboet och var alltså ej föremål för rättens prövning. Dödsboets skadeståndskrav bestreds av motparten.

I målet utreddes vidare att den åtalade var ägare till en förmögenhet av omkring 100 000 kronor och taxerats till en statlig inkomst- och förmögenhetsskatt av 14 830 kronor. Bouppteckningen efter den dödade utvisade en behållning av 39 311 kronor. Hon efterlämnade förutom maken fem söner och en dotter, den sistnämnda endast 14 år. Av barnen voro tre omyndiga. Alla barnen utom ett bodde kvar i hemmet. Familjen utgjordes alltså av fem manliga medlemmar och en fjortonårig flicka, vilka sålunda berövades husmoderns stöd.

Häradsrätten dömde bilföraren för vållande till annans död m. m. enligt tillämpliga lagrum till 50 dagsböter à 25 kr. samt återgälda statsverket förskjutna vittneslöner.

Vidkommande dödsbodelägarnas skadeståndstalan fann häradsrätten densamma icke kunna bifallas, enär mannen och barnen icke genom hustruns frånfälle komme att sakna nödigt underhåll.

Talan mot utslaget fullföljdes icke, enär detta ansågs lönlöst av flera framstående jurister, som rådfrågades i saken. Utslaget hade tydligen grundats på SL 6: 4, som har följande ordalydelse:

»Kommer någon, som jämlikt stadgande i lag äger rätt till underhåll av den, som blivit dödad, att genom dennes frånfälle sakna erforderligt underhåll; då skall honom, efter ty, med avseende å såväl den brottsliges till-

gångar som andra omständigheter, skäligt prövas, tilläggas skadestånd; och må det skadestånd, efter omständigheterna, sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.»

Denna lydelse synes klart giva vid handen att domstolsutslaget var lagligt grundat.

I det relaterade rättsfallet framträder en brist i lagstiftningen som icke kan vara förenlig med en riktig rättsuppfattning. Genom uppenbar brottslig vårdslöshet hade en person i mycket god ekonomisk ställning varit vållande till annans död. Den dödades hem måste, trots en vid dödstillfället relativt ordnad ekonomi, anses vara så gott som spolierat, då hemmet berövats den oundgängliga husmodern. Att med betald arbetskraft ersätta hennes arbete och vård av hemmet måste uppgå till betydande belopp. Dödsboet, d. v. s. maken och barnen, måste alltså genom hustruns och moderns död ha tillfogats en allvarlig skada. Hade det varit mannen som omkommit så hade saken möjligen avgjorts annorlunda. Det absurda är att härvidlag i rättstillämpningen ännu synes föreligga möjlighet till en olika värdesättning av man och kvinna, vilken saknar bärande underlag och icke bör äga ens formellt stöd i en tydligen föräldrad lagstiftning.

De synpunkter, som ovan hävdats, hava dock, utan att äga klart angivet stöd i nuvarande lagformulering, på allra sista tiden börjat beaktas i lagtillämpningen. I N. J. A. 1945, s. 16, återgives ett med det förut angivna likartat rättsfall, däri chauffören dömdes bl. a. att till den omkomna hustruns barn utgiva ett underhållsbidrag med 10 kr. per månad tills de fyllt 16 år. Domslutet, som torde ha grundats på dödsboets svaga ekonomi, behållning 4 800 kr., överklagades i hovrätten och vidare till H. D., vilka fastställde utslaget. I H. D. anmälde justitierådet Afzelius avvikande mening och anförde, »att enär makarna Magnussons barn icke kunde anses vara genom Karolinas frånfälle försatta i sådana ändrade förhållanden att de till följd därav sakna erforderligt underhåll, yrkandet om förpliktelse för Fredriksson att gälda bidrag till barnens underhåll av Just.-R. lämnades utan bifall».

Detta justitierådet Afzelius domslut bygger direkt på ordalydelsen i SL 6:4 och visar hur oklart laginnehållet är samt hur hoppande rättstillämpningen till följd härav i de angivna fallen kan visa sig vara.

Liknande reflexioner kunna göras i anledning av det rättsfall, som refererats i N. J. A. 1945, s. 357, där H. D. i en liknande skadeståndsfråga enhälligt intog en mot den likaledes enhälliga hovrätten rakt motsatt ståndpunkt.

Fråga är om det numera kan anses riktigt eller försvarbart om rätten att lagligen kunna utkräva ersättning för i ifrågavarande avseenden liden skada, helt eller delvis, skall ställas i beroende av den skadelidandes ekonomi. Har någon utan eget vållande, av annan, eller på grund av omständigheter,

varför annan har att ansvara, tillfogats skada, bör huvudregeln vara den, att den skadelidande skall hållas skadeslös oavsett om han äger möjlighet att själv bära följderna eller icke. Lika oriktigt, som det skulle vara att låta skadeståndsanspråket bli beroende av den skadelidandes ekonomi, skulle det vara att låta den skadevållandes inkomst- och förmögenhetsförhållanden vara avgörande för om skadestånd skall utdömas eller icke. Kan den senare ej fullgöra ersättningskyldigheten bör denna täckas genom betryggande försäkring.

En annan bristfällighet hos lagrummet är, att det underhåll, som enligt detsamma kan tillkomma en dödad persons föräldrar, på grund av ojämn tolkning mången gång utdömes otillräckligt och att framställda ersättningsanspråk emellanåt bliva helt underkända.

En reglering av skadeståndsrätten innefattande närmare anpassning till nutida förhållanden och rättsbegrepp har sålunda på allra senaste tiden kommit att framstå såsom oavvislig. Särskilt i betraktande av den våldsamt ökande olycksfrekvensen genom biltrafiken torde en översyn av gällande bestämmelser om rätt till skadestånd i utomobligatoriska förhållanden icke längre böra undanskjutas.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om allsidig och skyndsam revision av 6 kap. strafflagen jämte andra lagbestämmelser, som reglera rätten till skadestånd i ovan angivna avseenden.

Stockholm den 22 januari 1946.

Osc. Werner.

E. Pettersson,
Ersbacken.